

Dědické právo představuje významnou část občanského práva. Tím, že právně uspořádává majetkové poměry po zemřelém a v konečné fázi nastoluje jistotu o tom, kdo se stal právním nástupcem zemřelého, poskytuje potřebnou míru stability a přehlednosti právních vztahů. S ohledem na dynamický vývoj společenských vztahů, různorodost majetkových hodnot, které je třeba v dědickém řízení vypořádat, novost mnohých bankovních produktů, o kterých je třeba rozhodnout, zda do dědictví patří či nikoliv, staví dědické právo před řadu problémů; přitom zákonná úprava poskytuje jen malý návod k jejich posouzení. Je proto potěšitelné, že rigorózní Mgr. T. Pirk se pustil do zpracování tohoto aktuálního tématu s cílem přispět k řešení některých otázek, které před právní praxí jsou vytýčeny.

Autor předkládá nejprve čtenáři komplexní pohled na legislativně odlišné přístupy k samotné podstatě právní úpravy dědického práva; na jedné straně podává výklad obsáhlé právní úpravy dědického práva ve Všeobecném občanském zákoníku (a v těsném propojení i výklad nově navržené –zatím zákonodárcem neprojednané právní úpravy dědického práva) a jako protiklad k této podrobné úpravě následně rozebírá a vyhodnocuje skromnou a limitující úpravu dědického práva podle občanského zákoníku z roku 1950 a 1964. Silně omezený princip autonomie vůle zůstavitele a jeho výrazné limity v předchozích právních úpravách vyznívá velmi přesvědčivě a dokumentuje hostilní přístup socialistického zákonodávce k hromadění větších majetkových hodnot a k možnostem jejich dědění. Souhlasit lze s autorem, že právo pořizovat o svém majetku by právní úprava měla každému přiznávat v míře co největší, vzdor tomu, že povinnost zůstavitele odkázat určitý díl svého majetku svým potomkům (neopomenutelným dědicům) je zakotvena (byť v nestejně míře) ve všech občanskoprávních úpravách evropských států.

Dále autor podává důkladný rozbor platné právní úpravy, a to i s výraznými přesahy vysvětlujícími nově navrženou právní úpravu dědického práva jak z pohledu právní teorie, tak i právní praxe (srov. např. důkladný výklad o dědické smlouvě jako nově navrženém dědickém titulu).

Již na tomto místě lze uvést, že autor je ke zpracování tématu dobře teoreticky vybaven; důkladně se seznámil s klasickými pracemi Tilsche i Krčmáře, z novějších autorů pak s přehledem vychází z prací Muzikáře i Mikeše. S dokonalou znalostí věci se orientuje v platné právní úpravě dědického práva; praktické notářské i soudcovské dovednosti autora jsou v textu práce nepřehlédnutelné a umocňují tak velmi dobrou úroveň práce. Autor má

dokonalý přehled o různosti názorů publikovaných např. k otázce dědické nezpůsobilosti osoby mladší patnácti let; po důkladné analýze jednotlivých teoretických přístupů se s dobrými argumenty přiklání k jednomu z nich (s.14).

Souhlasit lze i s jeho právním pohledem na závět'; tu správně hodnotí jako výsostný projev vůle pořizovatele, který je však pro něj naprosto nezávazný; může ji totiž kdykoliv změnit či odvolat (s. 44). V praxi tak dochází k naplnění principu autonomie vůle zůstavitele, který ve svém nakládání s majetkem není do své smrti nikterak omezen a současně i k potvrzení učení starší civilistické nauky „Nedávej statku svého, dokud duše v těle“.

Velmi kvalifikovaně rigorózně pojednává o dopadu novely občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 7/2009 Sb.do dědického práva. Z pohledu praxe správně upozorňuje na některé její zásadní nedostatky, které podrobně vysvětluje; k nim řadí zejména nedokonalou spolupráci soudců a notářů, spornou otázku nositelství odpovědnosti za dědický spis a nemožnost soudní kontroly rozhodnutí o odměně notáře. Přiklání se k názoru, že novelou sledovaný cíl, tj. „od břemenění soudů a zrychlení dědického řízení nebyl naplněn“; naopak považuje novelou za „povrchní a nedomyšlenou“. K tomu lze jen dodat, že na tak zásadní negativní hodnocení uvedené novely občanského soudního řádu je možná příliš brzo, nicméně kritický hlas autora je podložen jeho praktickými zkušenostmi a pádnými argumenty.

Dobře a přehledně podává i výklad nové úpravy Centrální evidence manželských smluv, které notáři sepisují a jsou povinni tyto smlouvy do této evidence oznamovat; její význam se v právní praxi projevuje právě jen při dědickém řízení. V této souvislosti by mě zajímal názor autora na požadavek části odborné veřejnosti volající po obecné publicitě všech smluv, kterými manželé či osoby hodlající uzavřít manželství své majetkové vztahy modifikují či hodlají modifikovat, a to se zřetelem zejména na ochranu osobních údajů manželů.

Závěrem konstatuji, že Mgr. Tomáš Pirk prokázal v předložené práci způsobilost analyzovat a hodnotit důležité instituty dědického práva, kriticky se k nim vyjadřovat a navrhnout své vlastní řešení. Autor se juristicky obratně vyjadřuje ke všem pilířům úpravy dědického práva jakož i k otázkám, které jsou v právní praxi sporné. I když některé jeho závěry lze považovat za diskusní (např. výrazně kladné hodnocení navržené právní úpravy odkazů) v konečném výsledku představuje posuzovaná práce hodnotné dílo, které zcela naplňuje kritéria požadovaná pro práce rigorózní. Proto rigorózní práci Mgr. Tomáše Pirka doporučuji k obhajobě.

K rozpravě navrhuji autorem zmíněnou problematiku podpisu pořizovatele závěti (s.82n.), který se podpisem označí ve vztahu k dědici jen příbuzenským vztahem (např. „tvůj strýc“), jakož i nástin řešení, je-li v dědickém řízení namítáno, že podpis zůstavitele na závěti není jeho (problematika pravosti podpisu).

V Praze dne 5.4.2010

~~Prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.~~